ՎԵՑՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 276 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ —9 ՄԱՅԻՍ 1857

ԱԱՌԱՒՕՏ

ԼՐԱԳԻՐ

Տարեկան գին է . . . . 130 ղրշ
Վեցամսեայ ,, ... 70 ,,
Եռամսեայ ,, ... 40 ,,
Մէկ ծանուցումը տողին 80 փարա է ։
Սորագրութիւնները կանխիկ են ։
Սորագրութիւնները ամեն ամսոյն 1 ին եւ 16 ին կը սկսին ։

Դուրս երթալիք լրագիրներուն Ճամբուն ծախքը ամեն մէկ թիւին համար 20 փարա է ։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ օր եւ իցէ գրութիւն, խմբագրին պիտի ուղղուի . եւ ասոնց Ճամբուն ծախքը խրկողին վրայ է ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 9 ՄԱՅԻՍ

Անգղեայէն եկած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն որ ամսոյս 7 ին, Հասարակայ խորհրդարանին մէջ, Պ. Տօսան, Թագուհւոյն ուղղուելիք գրին յառաջադրութիւնը բաւական խիստ չափաւորեալ եղանակով։

Պ. Պիւքանոն ասոնց առաջարկութիւնը պաշտպանեց։ Ու Զինաստանի գործքին մէջ, որ Ռէվէրսթէրնի բռնած քաղաքականութեան ընթացքը արդարացուց։ Ռուսիոյ դիտաւորութիւնները բացայայտեց, եւ խորհրդարանին ուշադրութիւնը Իտալիոյ վիշտերուն վրայ հրաւիրեց։

Պ. Թոմբոն բողոքեց, Զինաստանի գործքին մէջ պաշտօնէից բռնած քաղաքականութեանը դէմ։

Երկու խորհրդարաններն ալ, առանց քուէարկութեան Թագուհւոյն ուղղուելիք շնորհակալութեան գիրը ընդունեցին։

Լորա Ռէվէրսթէրն խոստացաւ ժողովքին յառաջիկայ նստին մէջ, նոր կարգադրութիւններու առաջարկութիւն մը ներկայացնել։

Թագուհին Օգստոսն է գացեր։

Բէռ, Բոմբէ եւ Ժոռնալ ոբ Տը-էեղը լրագիրները կը ծանուցանեն թէ, Ռուսիոյ կայսեր եղբայր Կոստանդին մեծ դուքսը, Անգղեոյ Թագուհիէն հրաւիրուած է, Օգստոսի մէջ իրեն այցելութիւն ընելու։ Մորնինգ Քրոնիքլ լրագիրը կը պնդէ թէ, Թագուհին զինքը հրաւիրած չէ։ Այլ Թայմս լրագիրը հետեւեալ առղերով, Ռուսիոյ մեծ ծովակալին Անգղեոյ ընելիք այցելութիւնը կը շնորհաւորէ։

“Մեծ հաճութեամբ, Կոստանդին մեծ դուքսին պիտի ցուցնենք կըսէ, Անգղեոյ մէջ գտնուած ամենամեծ արժանի տեղերը։ Մեր դրացիներուն ցերցուցածին նման, մեծապայծառ մայրաքաղաք մը չպիտի տեսնէ. եւ ի պատիւ իւր ներկայութեանը, այնպիսի գեղեցիկ հանդէսներ չպիտի տրուին։ Բայց Անգղեան մեծանձնաբար իրեն պիտի ներկայացնէ խաղաղութեան հանճարոյն ստեղծած բոլոր հնարքները։ Եթէ մեծ Դուքսը կուզէ դիտնալ, թէ ինչպէս եղաւ որ կրցանք պատերազմը այնչափ զօրութեամբ եւ յաջողութեամբ առաջ տանիլ, եւ հաշտութեան ամենն ալ առաջվընէ ամենը զօրաւոր գտնուեցանք. պիտի տեսնէ թէ ազգին երջանկութիւնը՝ ամենը կատարեալ ազատութիւն եւ ամեն տեսակ արդելքներէ ազատեալ գործունէութեան մը մէջ հաստատուած է, քան թէ զինուորական եւ ծովային կարգաւորութեան մը մէջ։

Պիտի տեսնէ որ, իրօք զինուորական տէրութիւն մը ենք, որովհետեւ պատերազմէն առնելի խաղաղութիւնը կը ընտրենք, փոխանակ իւր երկրին ունեցած մէկէն՝ի մէկ յարձակողական բնաւորութեանը եւ զինուորական կարգադրութեանը՝ ի բնէ հաստատուած ըլլալուն, որ զինքը ակարացուց։

Վերջին չենք կասկածիր Ռուսիայէն իրրեւ թշնամի, նաեւ իրեն դաշնակցութեանը համար ալ մասնաւոր ճաշակ մը չունինք, բայց՝ի խորս սրտէ կը փափաքինք, Ռուսիոյ առնելի համարձակութիւն եւ անխորտիր քաղաքակրթութեան շրջանակին մէջ մնալը տեսնել. կը բաղձանք իրեն հետ փոխանակել, ոչ միայն զինուորական փառաց վերաբերեալ գաղափարները եւ նախնական նիւթերը, այլ նաեւ խաղաղական յառաջադիմութեան սկզբնատարրերն ալ։ Եթէ Ռուսիան կը բաղձայ, ասկէ 50 տարիէն ետքը առնելի յարդ ունենալ, թէ իրրեւ թշնամի եւ թէ իրրեւ բարեկամ, աղէկ կընէ եթէ ասկրատները ընդունի։”

Այս միջոցիս դաղղիական լրագիրները Կոստանդին մեծ դուքսին, Դաղղիա ըրած ճանապարհորդութեան եւ հոն իրեն եղած ընդունելութեան ընդարձակ նկարագրութիւնները կընեն, ուրկէ յետագայ նշանակութեան արժանի տեղեկութիւնները կը քաղենք։

Մեծ դուքսը լաս. ապրիլ 30 ին Փարիզ հասաւ, ուր տասն եւ հինգ օր միայն պիտի կենայ։ Փարիզի լրագիրները իւր այս օրերը ինչպէս անցնելուն ցուցակը կը հրատարակեն, շատերն ալ, իւր այսքան քիչ ժամանակ Դաղղեոյ մայրաքաղաքը կենալէն կը մակաբերեն թէ այս օրերս Ռէթրսպուրկի մէջ իւր ներկայութիւնը կարեւոր է։

Փարիզի մէջ Ռուսիոյ դեսպանին կայսերազուն իշխանին տուած ընթրիքին մէջ, դեսպանը Դաղղեոյ կայսեր. եւ Պայեան մարաջախտը Աղէքսանդր Բ. ին կենաց գինի խմելուն ետքը, Կոստանդին մեծ դուքսը ոտքի ելաւ, եւ յետագայ եռանդուն խօսքերը արտասանեց։

“Ես բանակն դաղղիացւոց, որ փոխանակ վատթարանալու, բոլոր ազգաց առջեւ ստացած մեծ յարգն ու համբաւը կրկնապատկելով՝ զիրենք զարմացուց։

“Այն արի դաղղիացի զինուորաց համար, որ փառք է զիրենք պատերազմի դաշտին վրայ թշնամի ունենալ, եւ առաւել եւս երջանկութիւն է բեղմնաւոր խաղաղութեան մը ժամանակ զիրենք բարեկամ ունենալ։

“Փառք կուտամ Աստուծոյ, Պարոններ, որ պատեհութիւն կը դանեմ իմ մտածմունքներս բարձրաձայն այս քաջ բանակին դլուխներուն առջեւ յայտնել։

“Դաղղեոյ բանակին կենացը կը խըմեմ՝,,։ Այս խօսքերը, մեծ ծափահարութեամբ ընդունվեցան։ Յետոյ մեծ դուքսը դեսպանին հետ մէկ տեղ ծովակալին տուած պարահանդէսին գնաց։

Փարիզէն կը գրեն թէ, կայսերազուն Նարօլէոն իշխանը, լաս. մայիս 8 ին Ռըրուսիոյ Պէռլին մայրաքաղաքը հասեր է. ուր իր ասոնցմանէն համեմատ փառաւոր ընդունելութիւններ իրեն եղեր են։ Կը հաստատեն, թէ Նարօլէոն իշխանը, գերմանացի իշխանուհիի մը հետ պիտի ամուսնանայ։

Նէօշաթէլի խնդիրը որ չորս տէրութեանց միջնորդութեամբը կատարելապէս լմնցած կը համարուէր, կերեւայ որ նոր բանախօսութեանց տեղի տուեր է։

Պէռլինի թոմֆ. լրագրին հրատարակած մէկ յօդուածին մէջ, չորս տէրութիւններուն վճռած առաջարկութեանցը վրայ Ռրուսիոյ տէրութեան վերջին չափաւորութիւններ մտցնելու դիտաւորութիւն ունենալը կը յայտնէ։ Ան տեսակ փոփոխութիւններ պիտի ըլլան, որ երբէք Օուիցցերիի հասարակութիւնը չպիտի հաճի զանոնք ընդունիլ։ Դաղղեական օրագիրները կը յուսան որ, Պէռլինի խորհրդարանը ուս դրծիս մէջ, աւելի հաշտեցուցիչ կերպիւ վարուած է, եւ թոմֆ. օրագրին տուած տեղեկութիւնը սխալ է, եւ Փարիզի առաջարկութիւնները ամեն կերպիւ պիտի ընդունվին։

Օուիցցերիի Պէռն մայրաքաղաքէն մայիս 8 թուականով կը դրեն թէ, Դաղղեոյ դեսպանը, Հելուետիական դաշնակցութեան նախագահէն, Պալէվսքի կոմսին դրած մէկ նամակը հաղորդեր է, որով Դաղղեոյ արտաքին գործոց պաշտօնեան կը բողոքէ, Փարիզի մէջ Նէօշաթէլի խնդրոյն վրայ եղած առաջարկութիւնը կատարելապէս վճռելու եւ բոլոր տէրութիւններէն հաստատվելու, Օուիցցերիի օրագիրներուն մէջ հրատարակված ըլլալուն համար։

Հելուետիական դաշնակցութիւնը, ծանուցագիրմը պատրաստեր է, աս հրատարակութեանը մասին իրեն ուղղուած յանդիմանութիւնները մերժելու համար։

Դանուբեան իշխանութիւններէն եկած վերջին նամակները, գոհացուցիչ լուրեր չեն պարունակեր, Պալաքիոյ եւ Մոլտաւիոյ կառավարութեանց ներկայ վիճակին վրայ։ Ժողովրդեան կամքը իմանալու համար կազմուելիք մասնաւոր ատեանին դեռ որոշ վիճակի մը մէջ չեն գտնուիր, եւ Դանուբեան իշխանութեանց խնդիրը կերեւայ որ մեծ դժուարութիւններ կը յարուցանեն։

Պուքրէշէն Կոնստիտուսիոնել օրագրին գրուած նամակ մը, որն որ Մոնիթէօր պաշտօնական լրագիրն ալ կը հրատարակէ, եւ հետեւեալ կերպիւ կը քննէ Դանուբեան իշխանութեանց խնդիրը։

“Քաղաքական իրաւանց նայելով, այս երկու իշխանութեանց իրարու հետ միանալը, խիստ օրինաւոր ու արդարացի է, եւ Դրան շահերուն ամենեւին վնաս մը չբերեր։ Որովհետեւ 1393, 1460, 1513 եւ 1529 ի հին դաշնադրութիւնները ուշադրութեամբ քննուելու ըլլանէ, պիտի համոզուին թէ Դանուբեան իշխանութեանց միանալը խիստ կարեւոր եւ միանգամայն քաղաքական իրաւանց համեմատ է։

Իսկ Դանուբեան իշխանութեանց միանալը Եւրոպական հաւասարակշռութիւնը չի խռովելէն՝ի զատ, անոր ընթացքին կարեւոր ըլլալն ալ յայտնի է. որովհետեւ մէկ տէրութիւն մը՝ որու դիտաւորութիւնը Սբլաւոնութեան թշնամի է, եթէ զօրութիւն ստանալու ըլլայ, իւր 5 միլիոն բնակիչներովը, Ռուսիոյ տիրապետութեանցը դէմ ամեն ժամանակ պատնէշ մը կը կազմէ։ Սով Տաճկաստանը շատ բան կը շահի, եւ Աւստրիան ալ շատ կը սխալի եթէ կը վախնայ որ միացեալ Մոլտաւիան եւ Պալաքիան իրեն համար երկրորդ Ռիէմոնթէ մը կըլլան դառնալ. անտարակոյս կը մոռնայ որ Ռիէմոնթէն իրեն կռնակ ունի բոլոր Իտալիան, որ ապստամբութեան հակամիտ ըլլալով, Աւստրիոյ թշնամի է, սակայն Մոլտո-Պալաքիայի սեպհական ոյժը, իրեն համար ամենեւին վտանգաւոր չի կրնար ըլլալ։ Ուրեմն Մոլտո-Պալաքները երբէք Աւստրիոյ եւ Ռուսիոյ վրայ չեն կրնար յարձակիլ, բայց եթէ առանձկ կառավարուելով զօրաւոր ու ազդու տէրութիւն մը կազմելու ըլլան, ան ատեն պիտի կրնան Կ. Պոլսոյ ճամբան Ռուսիոյ համար փակել։ Մոլտո-Պալաքները զօրաւոր ազդ մը դառնալով, ամենեւին մէկու փնաս չեն կրնար հասցընել, այլ հիւսիսային հսկային ընելիք պատահական տիրապետութեանցը դէմ, Դրան՝ Աւստրիոյ եւ Գերմանական դաշնակցին մեծ ծառայութիւններ կրնան նուիրել։

“Իսկ ընդհակառակն, եթէ աս իշխանութիւնները զատուած թողելու ըլլան, անոնց վրայ տիրել փափաքող իշխանական ընտանիքներուն վէճերովը՝ ներքին երկպառակութեանց կը յանձնեն զիրենք, որ Եւրոպայի հարաւակողմը՝ շարունակ բաց մնացած վերք մը կը դառնան՝ եւ Տաճկաստանի համար մի միայն բեռ՝ Ռուսիոյ համար ալ որս մը կըլլան։

Մոլտաւիոյ եւ Պալաքիոյ մէջէն աք-

սորված անձինքներուն իրենց հայրենիքը վերադառնալուն թոյլտուութեանը վրայ, շատ անգամ՝ խօսուած է։

Ռ-ԷՍ Պ'Օ-ԷՆ ըսգիրը կըսէ թէ, Էն անձինքներուն դէմ Ռ. Դրան վերհանձնութեանը վրայ, երբէք չենք տարակուսիր, եւ ուրախութեամբ սրտի կը ծանուցանենք որ անոնցմէ շատերը արտօնութիւն ասին իրենց հայրենիքը վերադառնալու։ Երդէն անոնցմէ մէկ քանին որ Փարիզ կը գտնուէին, Պուքրէշ հասան. եւ շատերն ալ ճամբայ ելան Փարիզէն։ Ընտարակոյս Կ. Պոլիս, Իզմիր եւ Պրուսա գտնուող աքսորեալներուն համար ալ մի եւ նոյն իրաւունքը պիտի գործադրուի։

Գարատաղի Տանիլ իշխանը լատ. ապրիլ 26ին Վիեննա հասաւ, եւ 27ին ու 28ին արտաքին գործոց պաշտօնեայ Գուօլ կոմսին հետ երկար տեսութիւններ ըրաւ։

Իշխանը նաեւ տեսութիւն ըրաւ, Գաղղիոյ դեսպան Պառօն ալ Պու�-ինէյի, Ռ. Դրան դեսպան Հրալիմաքի իշխանին եւ Ռուսիոյ երրորդ կարգի դեսպան Պառօն Պիւտպէռկի հետ։

Գարատաղէն եկած նամակները կը ծանուցանեն, թէ Տանիլ իշխանը մէկ քանի օրուան մէջ Սէրդենիը քաղաքը կ'ապաստանի։

Փարիզի Ժ-ուռնալ դը Տէբ օրագիրը կըսէ, թէ Աւստրիան եւ Գաղղիան մէջերնին որոշած են Գարատաղի խընդիրը միաբան հաւանութեամբ կարգի դնելու։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԶԳՈՒՑԻՆ ՊԱՆՔԱՅԻ ՄԸ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Ընդղեական դրամատէրներուն առաջարկութեանը համեմատ, օտար դրամագլուխներէ բաղկանալիք Տաճկաստանի Պանքային արտօնագիրը, կայսերական կառավարութենէն շնորհուելէն ետքը՝ անոր հիմնադիրները փոխանակ զայն գործադրել ակսելու, ըրած ձեռնարկութիւններն մէկէն ի մէկ թողուլնին, որքան որ մայրաքաղաքիս վաճառատեղւոյն վրայ բաւական աղդեցութիւն ըրաւ, սակայն չկրցաւ զայն երկար ատեն կերպարանափոխ ընել. որովհետեւ յիշեալ ընկերութեան, արտօնութիւն առած ժամանակը, կառավարութեան ներկայացած այլ եւ այլ առաջարկութիւնները վերատին սկսան երեւան ելլել։

Ես մասին մայրաքաղաքիս Ժ-ուռնալ լրագրին մէջ հետեւեալ յօդուածը կը կարդանք։

"Բարձրագոյն մեծ Եպարքոսին հրաւիրանաց համեմատ, ամսոյս 4 ին շաբաթ օրը, մայրաքաղաքիս թէ Օսմանեան, եւ թէ օտարազգի վաճառականներէն ու սեղանաւորներէն 30 հոգիի չափ, Ռ. Դուռը ժողվուեցան Էդիպէ Պաշայի մը հաստատութեանը վերաբերեալ, հարկաւոր եղած ծանօթութիւնները իրենց հաղորդուելու համար։

Բարձրագոյն մեծ Եպարքոսին ներկայութեանը, արտաքին գործոց պաշտօնատան դրասենեակին Տնօրէն՝ Մեծապատիւ Աղբեան Սահակ էֆէնտին, նոր ին վեսմութեանը կողմէն հրաւիրեալ անձինքներուն իմացուց Պանքայի մը հաստատութեանը վրայօք Ռ. դրան եղած զանազան առաջարկութիւններուն ամենէն վերջինը, Բարձ. Բէշիա փաշային ըրած գիտողութեանցը համեմատ, կարեւոր համարուած բազմաթիւ չափառորութիւններ ընդունելէն ետքը՝ ի յայտ ելաւ։ Իսկ կայսերական կառավարութիւնը համեմատած ըլլալով, թէ այսպիսի հաստատութիւնը ամեն տեսակ շահերուն համար որքան կարեւոր է, արժան կը համարի ասոնց մասին մայրաքաղաքիս վաճառականաց եւ սեղանաւորաց գլխաւորներուն նոր խորհուրդ մը հաղորդել, որուն կարդադրութիւնները 30 յօդուածի մէջ ամփոփուած, կըսի թէ ըստ հնդ մասին ան տարաբերութենէն տարբեր են, որ մայրաքաղաքիս մէջ հաստատուած ընկերութիւն մը Ռ. Դրան ներկայացուց. բայց հաստատութիւնը չի յաջողեցաւ։ իրենց ըսուեցաւ նաեւ, որ Ռ. Դուռը, մեծ հաճութեամբ պիտի տեսնէ, ասոնց գործքին հաստատութեանը բուն տեղացի անձանց ձեռքը եւ դրամագլխով կատարուիլը, առանց մերժելու դարձեալ օտար դրամագլուխներու գործակցութիւնը։

Պանքայի առաջարկութիւնը կարդացուելէն ետքը, բարձրագոյն մեծ Եպարքոսը, 'ի ներկայութիւն դանձուց՝ վաճառականութեան եւ բարեպաշտական շինուածոց պաշտօնեայներուն իմացուց որ ժողովքին բոլոր անդամներուն աս առաջարկութենէն մէկ մէկ օրինակ պիտի խրկուի, որպէս զի կարենան ամեն մէկը ուշադրութեամբ գայն քննել եւ իրենց դիտողութիւնը Ռ. Դրան հաղորդել. որն որ իր կողմէն աս խնդիրը հասուն խորհրդածութեանց քննութեան մը տակ պիտի ձգէ։

Ժողովքին վերջացած ժամանակը՝ ժողովականներուն ամենքն ալ, բարձրագոյն մեծ Եպարքոսին խոստացան աս մասին իրենց անկեղծ եւ օրինաւոր օգնականութիւնը նուիրել, այսպիսի շահաւէտ հաստատութեան մը համար ամենունփափաքած արդիւնքը ձեռք բերելու համար։

Երդ՝ հաւատարմութեան արժան տեղեկութեանց նայելով, աս միջոցիս երեք այլեւայլ ընկերութիւններ Պանքային հաստատութեանը համար. Ռ. դրան հետ հաղորդակցութեան մտած կամ մտնալու վրայ են։ Աս ընկերութիւնէն առաջինին գլուխն է, մայրաքաղաքիս վաճառականներէն երկու տուն, որոնք Տ-ճկասպանի Պանքայի առաջարկութեան ժամանակը, Էդիպէի Պանքա անունով ըլլալիք հաստատութեան առաջարկութիւնը վերատին կը նորոգեն։ Մայրաքաղաքիս Ռ-ԷՍ Պ'Օ-ԷՆ լրագիրը, աս առաջարկութեան համար կըսէ թէ, հինգ միլիոն Օսմանեան լիրայի դրամագլուխ մը պիտի ունենայ, որուն երեք միլիոնը միայն, Պանքան հաստատուած ժամանակը, բաժանորդներէն պիտի ուզուի, կէսը առաջ եւ կէսն ալ վեց ամիսէն ետքը վճարելու պայմանաւ. իսկ մնացած երկու միլիոնին կէսը, Պանքան հաստատուելէն երկու տարի ետքը պիտի ուզուի, եւ կէսն ալ պէտք եղած ժամանակը միայն պիտի ուզուի։ Թէպէտ եւ ժողված դրամանագլխին եռապատկիը Պանքայի թուղթ հանելու արտօնութիւն պիտի ունենայ, բայց երբէք 10 միլիոնէն աւելի չի պիտի կրնայ շրջաբերութիւն հանել։ Դրամագլուխը բաղկացնող բաժիններուն մէկ մասը օդոստափառ Ինքնակալին մեծ պաշտօնեայներն ն կը յատկացընեն հիմնադիրները. եւ մնացածն՝ ալ Արեւելքի վաճառականներուն եւ անոնց հետ ուղղակի յարաբերութիւն ունեցող տուներուն կը թողուն։ Այսպէս նաեւ որ աս վերջի նպատակնուն հասնելու համար արդէն Լոնդրայի եւ Մարսիլիայի յոյն վաճառականներուն բաժանորդութեան ցուցակներ խրկուած են աս մասին իրենց օգնութիւնը խնդրելու համար։

Աս ընկերութիւնը, 30 միլիոն դուռուշի դրամական մը տալ կը խոստանայ, Տէրութեան պարտատուրհակներու վրայ։

Երկրորդը ընկերութիւնը, որ աս օրերս նոր երեւան ելած է, նոյնպէս 5 միլիոն լիրայի, դրամագլուխ մը պիտի ունենայ, բայց իւր պայմանները միւսէն բոլորովին տարբեր է եւ գրեթէ անոր հետը կը մրցի։ Այս ընկերութեան պայմանները աւելի ընդարձակօրէն դեռ մէկուսի ծանօթ չէ։ Մինչեւ մեծ ուրախութեամբ կը լսենք, որ այս ընկերութեան գլուխը մայրաքաղաքիս մէջ գտնուած Աղդային երեւելի տուներէն մէկն է եղեր, անշուշտ լրագրոյս արդէն ընթերցողները հաճութեամբ պիտի կարդան այս լուրը, եւ ազգերնուս պատիւ բերող գործի մը ձեռնարկութիւն ընող անձին առաջարկութեան ընդունելիը պիտի մաղթենք։

Երրորդն ալ, Աղէպէն է՝ Տ-ճկասպանի Պանքայներուն առաջարկութեանց երեւան եկած ժամանակը, անոնց հետ մրցող Ընդղեական ընկերութեան, աս մասին վերատին Ռ. դրան հետ հաղորդակցութեան մտնել ուզելն է։ Աս պատճառաւ կըսեն թէ նոյն ընկերութեան ներկայացուցիչ Շէյլոտ եւ Իվան Պարոնները այս օրերս մայրաքաղաքս կոստատին։

Երդ՝ Մայրաքաղաքիս Ռ-ԷՍ Պ'Օ-ԷՆ լրագիրը՝ իւր 246 թուոյն մէջ յիսուադայ խորհրդածութիւնները կընէ Պանքայի խնդրոյն վրայ, զոր որ արժան կը համարինք թարգմանել։

"Այս կրկնենք թէ, կըսէ, բոլոր աս գործքերը միմիայն խորհուրդներ են։ Շատ մը կործանումներու պատճառ եղող՝ այն ցաւալի հոգեւոր, որչափ որ անհաճոյ եղաւ, կերեւայ որ ուշիմ ահմաններով չափաւորեալ կառավարութեան խորհուրդը՝ դարձեալ պիտի դրդէ դրամատէրներուն ցանկութիւնը։ Այս յուսանք որ պիտի կարենանք անցեալ ուարժան ազգը, որ տերութեան մը յաջողութեանն ու տեւականութեանը պէտք եղած կենդանութեան ամեն տարերքն ունէր, բայց դժբաղդաբար միշտ թշնամիներէ շրջապատեալէր, որոնք անդադար կը պատերազմէին իրեն հետեւողները ոտնակոխ ընելու եւ իր սեղմանները կործանելու համար, եւ նպատակնին ուրիշ բան չէր, բայց միայն անոր աղդութիւնն ու անունը մէկէն ջնջել։ Այս բաղմադարեան կռիւներուն հակառակ՝ Հայերը միշտ Հայ կեցան, եւ տակաւին այսօր ալ, թէ Պարսկի եւ թէ Օսիոյ մէջ՝ նոյն կեցած են միշտ, կապված իրենց կորուսեալ հայրենացը, իրենց հին անուանը եւ իրենց նախնեաց հաւատքին որն որ անարատ պահեցին Օսիոյ հերձուածներուն, պատութեան անդադար բրած հրաւէրներուն եւ այլազգեաց ըստուռնալիքներուն ու հալածանքներուն մէջ։

Հայաստանի պատմութիւնը՝ որչափ որ ուշադրութեան արժանի է թէ՛ իր գրականութեանը պատճառաւ եւ թէ այն ծանօթութիւններուն համար որ մեզի կուտայ Արեւելքի բոլոր եւ ամեն ժամանակի պատմութեանը վրայ, այնչափ ալ անտես եղած է մինչեւ հիմա։

Արեւելագիտութեան ուրիշ ճիւղերը՝ առանց աւելի ուշադրութեան արժանի բան մը ունենալու՝ երկար ժամանակէ 'ի վեր դիտողներուն ուշադրութիւնը գրաւած են։ Հնդկաստանի, Չինաստանի, Պարսկաստանի, Աբարիոյի եւ Ցաճկաստանի զանազան դաւառներուն լեզուներն ու պատմութիւնը երկար ժամանակէ 'ի վեր ուսման եւ հետազօտութեանդիւթ եղած են։ միայն Հայաստանի պատմութիւնը, որ տերութեան մը յաջողութեանն ու տեւականութեանը պէտք եղած կենդանութեան ամեն տարերքն ունէր, բայց դժբաղդաբար միշտ թշնամիներէ շրջապատեալէր, որոնք անդադար կը պատերազմէին իրեն հետեւողները ոտնակոխ ընելու եւ իր սեղմանները կործանելու համար, եւ նպատակնին ուրիշ բան չէր, բայց միայն անոր աղդութիւնն ու անունը մէկէն ջնջել։ Այս բաղմադարեան կռիւներուն հակառակ՝ Հայերը միշտ Հայ կեցան, եւ տակաւին այսօր ալ, թէ Պարսկի եւ թէ Օսիոյ մէջ՝ նոյն կեցած են միշտ, կապված իրենց կորուսեալ հայրենացը, իրենց հին անուանը եւ իրենց նախնեաց հաւատքին որն որ անարատ պահեցին Օսիոյ հերձուածներուն, պատութեան անդադար բրած հրաւէրներուն եւ այլազգեաց ըստուռնալիքներուն ու հալածանքներուն մէջ։

Հայաստանի պատմութիւնը՝ որչափ որ ուշադրութեան արժանի է թէ՛ իր գրականութեանը պատճառաւ եւ թէ այն ծանօթութիւններուն համար որ մեզի կուտայ Արեւելքի բոլոր եւ ամեն ժամանակի պատմութեանը վրայ, այնչափ ալ անտես եղած է մինչեւ հիմա։

Արեւելագիտութեան ուրիշ ճիւղերը՝ առանց աւելի ուշադրութեան արժանի բան մը ունենալու՝ երկար ժամանակէ 'ի վեր դիտողներուն ուշադրութիւնը գրաւած են։ Հնդկաստանի, Չինաստանի, Պարսկաստանի, Աբարիոյի եւ Ցաճկաստանի զանազան դաւառներուն լեզուներն ու պատմութիւնը երկար ժամանակէ 'ի վեր ուսման եւ հետազօտութեանդիւթ եղած են։ միայն Հայաստանի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՈՒՆԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՀԽԱՐՀԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋԸ

Ո՞վ կրնայ ըսել, ուր էր Հայաստանի պատմութիւնը սակեց յիսուն տարի առաջ։ Ո՞ր ժամանակաշրջանի, ո՞ր գիւանական դրուածոյ մէջ փնտուէր էր։ Արեւելագէտ մը ինքնիրեն այս խնդիրներն ընելուն պէս՝ այս ազգին ամեն վերքերը կը շօշափէր։ վասն զի Արեւելքի պատմութեան ամեն մէկ երեսներուն մէջ ժողովուրդ մը կելլէր դէմը՝ որուն գոյութիւնը չէր կրնար ուրանալ։ Արեւելեան ժամանակագրութեանց մէջ՝ ընթերցողը Հայոց հեռքը կը գտնէր, ինչպէս որ մէկ մարդ մը Գանուբ գետին ընթացքին կը հանդիպի՝ մինչեւ իսկ Սեւ ծովու եւ Կ. Պոլսոյ նեղցին մէջ անհետ եղած ժամանակն ալ, բայց Հայոց ազգին կեանքը պատմող ազգային յիշատակարանները կը փախչէին պատմագրին ու գիտունին ուշադիր աչքէն։ Ուրիշ ամեն ազգայ մէջ արդի ժամանակագիրները պատմութեանց եւ գիւանական դրուածոյ վրայ կը յենուն, որոնք առանց պատմած դէպքերուն անժխտելի վկայներն են։ Հոս անանկ բան մը չկայ. ասիկա անանկ ազգ մըն է, որուն գիւանները՝ երբեմն մեծ եւ հոչակաւոր, որուն գրականութիւնը՝ երբեմն ծաղկեալ եւ ճոխ, իր երկիրը ոտնակոխ ընողներէն ջնջուեցան։ Թէ որ տեղը այս ազգին վերաբերեալ ձեռագիրներ եւ վկայական գրութիւններ կար, գտնուեր ուրիշ տեղեր փնտրուիլ պէտք էր եւ ոչ թէ իր քովը, այսինքն՝ Եւրոպայի քաղաքաց դրատուններուն ու գիւաններուն մէջ, որոնք Արեւելքի գիտական հարստութիւնները խնամով կը պահպանեն։ Իսկ Հայոց բուն պատմութեանը դալով, մինչեւ հիմա գիտցուածը՝ ուրիշ ազգաց գրքերուն մէջ ցիրուցան պատմուած դէպքերն էին, որ իր պատմութիւնը կտոր կտոր կը դանուէր օտար ժամանակագրութիւններու մէջ, եւ անոնց մէջէն պէտք կրլլար քաղել խանդարեալ այլայլեալ՝ կանխակալ կարծիքներու, ոխակալութեանց եւ ատելութեանց երեսէն, որ ամեն կուսող ազգերը մէկ մէկու դէմ կ'ունենան եւ իրենց մատենագիրներուն կը թողուն։

Այսու ամենայնիւ այս ազգը ժամանակաւ երեւելի գրականութիւն մը ուներ իրեն սեպհական լեզուովը գրված։ Հայոց լեզուն՝ որ Յանրագրրեթի լեզուին մէկ ճիւղն է, եւ այնպիսի ազգ մը կը խօսուիր որ քանի մը միլիոն ժողովուրդ ուներ Արեւելքի վերնակողմանի մեծ մասին մէջ տարածված, ասկեց քանի մը տարի առաջ գրեթէ անծանօթ էր Եւրոպայի։ Մէկ համալսարանի մը մէջ դանիկա սորվող չկար, մէկ դպրոցի մը մէջ դանիկա դաս չէր տրվեր։ Իր դրականութեանը վրայօք բոլոր բովանդակ գիտցվածը՝ Մովսէս Խորենացիին պատմութիւնն էր, որ Ուիսթըն անուն երկու անդղիացի եղբայրներ լատինէրէնի թարգմանած էին, եւ ան ալ կարդացող չկար։ Ինչ պատճառի տալու էր արդեօք Հայոց լեզուն, գրականութիւնը եւ ազգին նկատմամբ տեսնուած այս անփոյթութիւնը, երբ Յունաստանի անոր, գիրքերուն ու ժողովրդեան նկատմամբ ամենուն համակրութիւնը վերջին ծայր հասեր էր։ Պատճառը կարելի չէ քննարարել։ Սակայն, թէ որ Եւրոպայի համակրութիւնը իր վրայ դրաւելու արժանի ջրիտանեայ ազգ մը կայնէ՝ Հայոց ազգն է։ Թողուցեր խօսի հոս Յիսուսեան քարոզիչ մը՝ Տ. Մոնիէն, որ ասկէ քանի մը հարիւր տարի առաջ Հայաստան պտըտեր է, եւ այսպէս կը նկարագրէ այն երկրին բնակիչները։ "Գոմելի է անոնց ուղղապատութիւնը, խոհեմութիւնը եւ հանճարը վաճառականութեան մէջ, շարունակ եւ անխոնջ աշխատասիրութիւնը, բնական բարեմտութիւնը՝ որով դիւրաւ կը կապվին օտարազգեաց հետ եւ իրենց շահուն դաչելիք բան մը չըլլայնէ կամ չենք ։։ Եւ ուրիշ տեղ մէն ալ կըսէ։ "Ազգին մեծ մասը դաշտի աշխատութիւններու կդրադի։։

Անշուշտ՝ մէկը չկրնար բանել թէ Տ. Մոնիէ Հայոց ազգին վրայ չափ ազնիւ տեսակցութիւն՝ վասն զի միշտ քարոզիչը շահ մը չուներ այս քրիստոնեայ ժողովուրդը գովելէ, որ իրեն համար հերձուածողներ էին, եւ ընդունայն տեղը աշխատեր էր դանոնք հաւատակցութեան դարձուցանելու։

Տ. Մոնիէի վկայութեանը վրայ կրնայ աւելցրվիլ այն ամեն խղճմտանքաւոր ճանապարհորդաց վկայութիւնը որ Հայոց մէջ կեցեր են, եւ միաբերան կը գովեն այս ամեն կերպով պատուարժան ազգը, որ տերութեան մը յաջողութեանն ու տեւականութեանը պէտք եղած կենդանութեան ամեն տարերքն ուներ, բայց դժբաղդաբար միշտ թշնամիներէ շրջապատեալէր, որոնք անդադար կը պատերազմէին իրեն հետեւողները ոտնակոխ ընելու եւ իր սեղմանները կործանելու համար, եւ նպատակնին ուրիշ բան չէր, բայց միայն անոր աղդութիւնն ու անունը մէկէն ջնջել։ Այս բաղմադարեան կռիւներուն հակառակ՝ Հայերը միշտ Հայ կեցան, եւ տակաւին այսօր ալ, թէ Պարսկի եւ թէ Օսիոյ մէջ՝ նոյն կեցած են միշտ, կապված իրենց կորուսեալ հայրենացը, իրենց հին անուանը եւ իրենց նախնեաց հաւատքին որն որ անարատ պահեցին Օսիոյ հերձուածներուն, պատութեան անդադար բրած հրաւէրներուն եւ այլազգեաց ըստուռնալիքներուն ու հալածանքներուն մէջ։

Հայաստանի պատմութիւնը՝ որչափ որ ուշադրութեան արժանի է թէ՛ իր գրականութեանը պատճառաւ եւ թէ այն ծանօթութիւններուն համար որ մեզի կուտայ Արեւելքի բոլոր եւ ամեն ժամանակի պատմութեանը վրայ, այնչափ ալ անտես եղած է մինչեւ հիմա։

Արեւելագիտութեան ուրիշ ճիւղերը՝ առանց աւելի ուշադրութեան արժանի բան մը ունենալու՝ երկար ժամանակէ 'ի վեր դիտողներուն ուշադրութիւնը գրաւած են։ Հնդկաստանի, Չինաստանի, Պարսկաստանի, Աբարիոյի եւ Ցաճկաստանի զանազան դաւառներուն լեզուներն ու պատմութիւնը երկար ժամանակէ 'ի վեր ուսման եւ հետազօտութեանդիւթ եղած են։ միայն Հայաստանի

լէն օգուտ քաղել, վասն զի աս վերջին ամիսներուն ամեն մարդու սրտվեցուցածը՝ կալող պիտի ըլլայ պահպանել վաճառականութիւնը, այն ամեն անմտադիր յոյսերէն, այն ամեն կոյր զկուրայն գործի մէջ նետուելներէն, ուրիկ ծագած հետեւանքները, երկրիս պատուաւոր տուներէն շատերուն վրայ ծանր ներգործութիւններ կընեն։

"Իսկ կառավարութեան դառնալով, անոր պարտաւորութեանը պահանջած ընթացքը բոլորովին յայտնի է։ Իւր ունեցած հաւատարմութեանը պատճառաւ, խոհեմութիւնը լեռվին չի բանեցուցաս պարադայիս մէջ։ Պանքային գործիքոսակցութեանը եւ անոր կարողութեանը վրայ դարձած զանազան ձեւերուն կատարելապէս ինչ ձամբով բռնուիլ պէտք ըլլալուն չի դիտցուիլը, մեղի չի վերաբերիր։ Ա՝ներ յառաջատեսութիւններուն բոլորովին կատարուիլը տեսնելնուս ետքը՝ կրնանք ուրախանալ այնպիսի հետեւանքի մը վրայ, որուն կրնայ հասնիլ։ եւ անտարակոյս պիտի գործադրուէր օրինաւոր պահանջմանց կատարմանը համար։ Իսկ այսօր հրապարակը պարզ է, անտարակոյս ենք որ տէրութեան պաշտօնեայները պիտի գիտնան այսուհետեւ անցելոյն փորձառութեանը տուած խորհուրդներէն օգուտ քաղելով, այնպիսի շարժուածներու վերստին պատահելուն առաջքը առնել, որոնք թէ կառավարութեան եւ թէ վաճառականութեան խիստ մեծ վնասներ կը պատճառեն։

Երկրորդ Տաճկաստան

Մայրաքաղաքիս Ռէս պ'Օրման լրագրին մէջէն Տաճկաստանի երկաթուղիներուն վրայ հետեւեալ տեղեկութիւնները առնում ենք։

Ռուսաստանէն Լենկ շնուելիք երկաթուղիին համար։ Գ. Լէյտի հաստատած անգլիական ընկերութեան հիմնադիրներուն մէջ երկպառակութիւն իյնալով, Ռ. Գրան պահանջած 100,000 լիրայի գրաւականը, ապրիլի 11/23 ին չեն կրցեր կառավարութեան յանձնել։

Աս երկաթուղիին արտօնութիւն առած ժամանակը, Ռուսաստանէն Պ՝առնա շինուելու համար, կազմուելիք Գուլդարի ընկերութիւնը, վերստին ըստ հատ ան՝ արտօնութիւնը ձեռք բերելու համար աշխատիլ, իմանալով որ Գ. Լէյտի խորհուրդը, իւր պայմանեալ ժամանակին մէջ չի նոր հաստատելուն համար՝ եւ մնաց ած է։ Իսկ Լոնդոնայէն եկած նամակները կը ծանուցանեն թէ, Գ. Լէյտ՝ որ Ռ. Գրան պահանջած դրաւականին մէկ մասը կրցեր է վերստին ժողովել, ամեն ջանք եւ աշխատութիւն 'ի գործ կը դնէ հիմա, զայն լրացնելու համար։

Գ. Լէյտ կը յուսայ որ քիչ ժամանակի մէջ, պիտի կրնայ ընկերութիւնը կազմել, եւ իւր կորուսած արտօնութիւնը վերստին ձեռք բերել։

Պարոնայք Մ՝օռնի՝ Պռատի՝ եւ Ռամբպել, Ռէօսթէնձէէն Ռասօվա ջրանցքը բանալու արտօնութիւնը առած ժամանակնին, հրովարտակին մէջ նշանակեալ էր նաեւ որ եթէ ջրանցքին բացուիլը անկարելի ըլլալը ճանչցուելու ըլլար, աս երկու քաղաքներուն մէջ՝ երկաթուղի մը հաստատելու արտօնութիւն պիտի ունենային։ Աս արտօնութիւնը՝ ուրիշ մէկը՝ վերոյիշեալ պարոններէն ծախու առնելով, հիմա յիշեալ քաղաքներուն մէջ երկաթուղի մը հաստատել կը խորհի։ Ռասօվայէն Ռէէսթէնձէ, եւ Ռուսմուխէն Պ՝առնա շինուելիք երկաթուղիներուն համար Դանուբի նաւարկութենէն յառաջ գալիք օգուտները, որ երկու կողմնալ փոքր՝ ի շատ պիտի վայելեն, աս ձեռնարկութիւնները ընելու համար յիշեալ ընկերութիւնները իրարու հետ միացնելու գաղափարը առաջինին մտքին մէջ ծընած է։

Կը հաստատեն թէ, աս գործին համար, յիշեալ ընկերութիւնները արդէն խօսակցութեան սկսերէն։ եւ կը յուսացվի որ մէջերնին միաբանութիւն մը կընայ հաստատուիլ։ Այս կերպով երկու ձեռնարկութեանց ալ ճշտապար մրցման մը վտանգը երբէք չի կրնար պատահիր։

Երբ աս խորհուրդները կատարուելու ըլլան, անտարակոյս կառավարութիւնը պիտի նկատէ, որ հասարակաց շահերը՝ երկու ընկերութեանց միանալուն չի զոհուին։

Ընդհանրապէս անգլիական ընկերութիւն մը որու ներկայացուցիչն էր, Գ. Կառտնոր Սամսոնի Անդղլական Հիւպատոսի փոխանորդը, Սամսոնէն Սրվաղ երկաթուղիները շինելու արտօնութիւնը ուզեց Ռ. Գրանէն։

Կը թուի թէ հիմա Գ. Ռոպրտ Ընդլեսի երկաթուղագործը աս խորհուրդին եռեւէն է ինկեր, եւ առաջարկեալ դծին վրայ մանրամասն քննութիւններ ընելու համար երկրաչափներու եւ դրծաւորներու ընկերակցութեամբ Ընտրելու գացեր է։

Այս միջոցիս Անդղլական ընկերութիւն մը Իզմիր եւ Գրուսա քաղաքները Մանիսայէն իրարու հետ կցելու համար երկաթուղիի արտօնութիւնը կուզէ։

ՍՈՒԷԷԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

Լրագրոյս արդէն ընթերցողաց յայտնի է, որ Մէջերկրական եւ Կարմիր ծովերուն իրարու հետ միանալուն խնդիրը, Աբեւելեան եւ Արեւմտեան ընդհանուր ազգայ վաճառականութեանը համար խիստ կարեւոր ըլլալը ճանչցուելով՝ ժամանակ մը 'ի վեր գրեթէ Եւրոպական բոլոր մեծ տէրութիւններուն ուշադրութիւնը գրաւած էր։ Աս խնդիրը զանազան դիտումներուն կողմէն մտերմասնաբար քննուելէն ետքը, վերջապէս Գ. Ֆ. տը Լեսպս հանձարեղ գաղղեացին, Եգիպտոսի բարձրագոյն փոխարքայէն արտօնութիւն առաւ, Սուէզի պարանոցը ծովային մեծ ջրանցքովը բանալու համար հաճաշնարհական ընկերութիւն մը կազմելու։ Եւ այս ձեռնարկութեան գործադրելը ըլլալը, բազմաթիւ ճարտարենկենկոռներէ եւ նաւարկութեան արհեստը խիստ ազէկ դիտցող անձինքներէ վճռուելէն ետքը։ Գ. Ֆ. տը Լեսպս խնդրեց որ Անգլեան ալ՝ աս ձեռնարկութեան կարեւորութեանը մասին Եւրոպայի եւ Ամերիկայի ուրիշ ազգերուն նման, իւր համակրութիւնը յայտնէ։

Եհա, ապրիլ 27/29 ին Լիվերբուլի մէջ ժողվուած նաւ պատրաստող նավաճառականներուն ընդհանուր գումարման վճիռը։

"Լիվերբուլի նաւ պատրաստող՝ ապահովիչ (սիկուռթաճը) եւ գործարանի տէր եղող վաճառականները, ընդհանուր ժողովը գումարման նպատակին մէջ կը ծանուցանեն թէ, կընդունին աս մեծ ձեռնարկութեան գործադրութիւնը բոլոր միւս ազգերուն պէս, Լիվերբուլի եւ Անգղեոյ ծովային եւ վաճառականական շահերուն համար ալ մեծամեծ օգուտներ պիտի ժառանգ ալ։

Այսպիսի մեծ գործի մը ձեռնարկութեանը միանալու համար, որու արդիւնքը Անգղեոյ եւ բոլոր աշխարհի շահաւէտ պիտի ըլլայ, մէկ քանի առանձնաբաններ խնդրեցին որ Գ. տը Լեսպսի աս պարագային մէջ ըրած անձնական ջանքերուն համար հրապարակական շնորհակալութիւններ իրեն ուղղուին։ աս առաջարկութիւնը ծափահարութեամբ ընդունուեցաւ բոլոր ժողովականներէն։

Այսպէս օրը դումարուած՝ Ընկերութեան եւ Զինուորութեան միաբանութեան ժողովքն ալ յետոյ որոշում մը ըրաւ։

"Աբեւելեան Ընկերութեան եւ Զինուորութեան միաբանութեան, 1857 ապրիլ 17/29 ին Լիվերբուլի մէջ գումարուած ընդհանուր ժողովքն նկատելով, Մէջերկրական եւ Կարմիր ծովերը Սուէզի պարանոցին մէջ տեղն բացուած ծովային ջրանցքով մը իրարու հետ միացնելու խորհուրդին վրայ, Գ. տը Լէսպսին տեղկութիւն առնելու համար մասնաւորապէս գումարուած, Գ. Շաւլը Թուռնէսի նախագահութեամբը։

"Գ. տը Լէսպս, առաջարկեալ ջրանցքին վրայ բոլոր պէտք եղած ծանօթութիւնները հաղորդելէն ետքը, ժողովքին իմացնելով որ ջրանցքէն անցնող նաւերուն հատուցանելիք սակը, երբէք մէկ թօնոյին 10 ֆրանքէն աւելի չպիտի կրնայ ըլլալ։

"Գ՝ռուեցաւ։

"Թէ այս միաբանութեան գաղափարը այն է որ ջրանցքին յաջող կատարման մը եւ պահպանութեանը վաճառականութեանը եւ ծովային շահերուն համար խիստ օգտակար պիտի ըլլան։

Սորոբէրեալ Շանրլը Թուռնէսի
Նախագահ

ԱԶԳԱՅԻՆ

Փարիզ հրատարակված Անդրէ Աբեւելեան անուն ամսաթերթին մէջ Երգոյ Գ. Լանկլուա արեւելագէտ Գաղղեացին յօդուած մը հրատարակած է Հայոց ազգին վրայ։ Այն յօդուածը՝ բարեմիտ եւ ճշմարտասէր հոգւով մը եւ մանաւանդ ազգիս վրայ ճիշդ գաղափար մը Եւրոպացւոյ տալու նպատակաւ գրված ըլլալուն, պարտք համարեցինք շնորհակալու ոգւով մը թարգմանել եւ լրագրոյս բանասիրականի մասին մէջ հրատարակել 'ի բերկրութիւն արդոյ հասարակութեան։

Նոյնպէս ուրախ սրտիւ կրգտնենք հոն մէկ քանի Հայազգեաց Փարիզու Աբեւելեան հռչակաւոր ընկերութեան կամաւորին մօտ օրերս անգամ գրուելու արժանանին, որոնց անուններն են։

Մերզ-Մեր.քում խան Գարսկասանի դեսպանատան խորհրդական։

Տատեան Առաքել էֆէնտի, երկրորդ վաճառագետ Օսմանեան տէրութեան։

Գառն Գէհրան Փարիզու Օսմանեան դեսպանատան բժշկապետ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օդոստոսի Ինքնակալը Մէճիտիէի պատուանշանը շնորհեց Սամսոն կըզլոյն կառավարիչ Իշխանին գործակատար՝ Գ. Ս. Ռաֆֆուլիսէֆին։ Ուրիշ չորս Սամսոցի գործակալներ ալ, նոյն պատուանշանը ընդունեցան։

—Հալէպէն ապրիլ 27 թուականով մայրաքաղաքս գրուած նամակի մը մէջ հետեւեալ տողերը կը կարդանք։

"Ապրիլ 27 ին ուրբաթ օրը ցորեկը մօտ ութին միջոցները անտեսանելի կերպով եւ արտաքոյ կարգի օրը մութ գիշերի պէս մթնեց ու մեզի կանթեղ վառել տուաւ։ Այս ժամ եղբը չի եւ բեւակացած ատատութեամբ եւ խաղաղ անձրեւ մը երկու ժամու մէջ փողոցները գոցեց, անկէ ետքը կէս ժամ ալ հասաւ 25 տրամաչոց խոշոր կարկուտ մը թափելով, քաղքին ու շրջակայքներուն բոլոր ծառ եւ բոյսերը աւրեց։"

— Ապրիլ 27 ին առաւօտեան ժամը երկուքը եռթը անցած Զմիւռնիայի մէջ երկրաշարժ մը պատահեցաւ, որ քանի մը վայրկեանէն նորէն կրկնուեցաւ։ Քաղքին բնակիչը եւ շինքերուն վնաս մը չի յիշատակուիր։

մանաւանդ Հայերէնի հմուտ, մեծ առաջարկութիւն մը գրաւ իր մտքին մէջ՝ Հայաս ոանի համար նոյն բանը ընելու՝ ինչ որ Գենեդիկեանները Գաղղիոյ համար, Մուրատեանը Իտալիոյ համար, Զիգանթիեի հեղինակները Յունաստանի համար, Գ. Բերձ Գերմանիայի համար եւայլն։ Այսինքն՝ Հայապանի Գաղտնի Մատենադարան մը հրատարակելու պիտի սկսի, որ բազմաթիւ գիրքերու գանձ մը կը պարունակէ, որոնք այս աշխոյժս կը թարգմանէ եւ քիչ ժամանակէն տպագրելու պիտի սկսի։ Յայտնի է որ առանց մեծ եւ ընդարձակ ձեռնարկութիւն մը գործուոր կերպով պիտի նպաստէ այսչափ երկար ժամանակէ ի վեր մոռացութեան դատապարտուած Հայոց Հայաստանը Եւրոպայի ճանչցնելու։ Եւ այս (Հայոց) ազգը, որ այսօրուան օրս Տաճկաստանի, Ռուսիոյ եւ Պարսկաստանի մէջ բաժնուած է, եւ որուն պատմութիւնը, եթէ ամենուն անծանօթ՝ մերոյիշեալ Հայկական դիրքերուն հրատարակութեամբը յայտնի պիտի ըլլայ, այս ազգը կրսեմ, ուրիշ կերպ պիտի երեւնայ արեւմտեանց աչքին, որոնք այս օրուան օրս Հայերը գրեթէ խեղճ ստրուկներ եւ անարդ հպատակներ կը համարին երկիր զբաւոր տէրութեանց։

Մնայեալը հետեւեալ թուով։

ատատանի գրականութիւնն ու պատմութիւնը անտես եղած են։

Երդարեւ, քանի քանի անգամ անցեալ դարուն մէջ, նաեւ ներկայ դարուս մէջ՝ հմուտ անձինք ջանք ըրին ուսումնիրը տարածելու եւ սիրելի ընելու, բայց անանց թիւը ամեն ժամանակ այն չափ քիչ՝ եւ իրենց աշխատութիւնը այնչափ թերի եղած է, որ հաշիւ բրածնին նշմարելի եղած է, եւ անոնցմէ քաղված օգուտն ալ այնչափ փոքր բան է, որ գրեթէ անհնար է այս դրուան օրս զանոնք որոշել։ Աբեւելքի վրայ եղած ուրիշ անթիւ զբուսածներուն մէջ։ Պ՝ենեսիկի Ս. Պ՝ողարս Մրխիթարեանց եւ Պ՝ենայի Մխիթարեանց վանքերը՝ որ կանգնին այս մեծ ազգին լեզուն, պատմութիւնը եւ գրականութիւնը տարածելու եւ ամենուն ճանչցնելու, աւելի Հայոց մէջ գրագիտական լոյսն ու հմտութիւնը տարածելու նպատակաւ աշխատեցան։ քանի թէ Աբեւմտեան ազգայ տեղեկութիւն տալու։ Իրենց բոլոր հայերէն լեզուով հանած գիրքերը՝ անանշմարելի կանգնին Աբեւելքի մեծ քաղաքներուն մէջ լցված արեւելեան գրոց բազմութեանը մէջ, եւ հաշիւ Եւրոպա կը հանին։ Անոնցմէ յայտնի կը տեսնուի, որ Գաղղեայ Ընդղեոյ եւ Գերմանիոյ արեւելագէտներուն ու գիտուններուն դնաւ օժանդակութիւն մը եղած չէ որ արեւնային Հայաստանն ու Հայերը բան արժանաւոր ճանչնալ եւ օգտակար կերպով ճանչցնել։ Աբեւելական հմտութեանց մասին այս դանդաղած ցաւալի պակասորդը հիմա պիտի լցվի։ Գիտնական գաղղեայի մը՝ Աբեւելեան մեկ քանի լեզուաց եւ

Գուլդարի ընկերութիւնը, վերստին ըստ հատ ան՝ արտօնութիւնը ձեռք բերելու համար աշխատիլ, իմանալով որ Գ. Լէյտի խորհուրդը, իւր պայմանեալ ժամանակին մէջ չի նոր հաստատելուն համար՝ եւ մնաց ած է։ Իսկ Լոնդոնայէն եկած նամակները կը ծանուցանեն թէ, Գ. Լէյտ՝ որ Ռ. Գրան պահանջած դրաւականին մէկ մասը կրցեր է վերստին ժողովել, ամեն ջանք եւ աշխատութիւն 'ի գործ կը դնէ հիմա, զայն լրացնելու համար։

Գ. Լէյտ կը յուսայ որ քիչ ժամանակի մէջ, պիտի կրնայ ընկերութիւնը կազմել, եւ իւր կորուսած արտօնութիւնը վերստին ձեռք բերել։

Պարոնայք Մ՝օռնի՝ Պռատի՝ եւ Ռամբպել, Ռէօսթէնձէէն Ռասօվա ջրանցքը բանալու արտօնութիւնը առած ժամանակնին, հրովարտակին մէջ նշանակեալ էր նաեւ որ եթէ ջրանցքին բացուիլը անկարելի ըլլալը ճանչցուելու ըլլար, աս երկու քաղաքներուն մէջ՝ երկաթուղի մը հաստատելու արտօնութիւն պիտի ունենային։ Աս արտօնութիւնը՝ ուրիշ մէկը՝ վերոյիշեալ պարոններէն ծախու առնելով, հիմա յիշեալ քաղաքներուն մէջ երկաթուղի մը հաստատել կը խորհի։ Ռասօվայէն Ռէէսթէնձէ, եւ Ռուսմուխէն Պ՝առնա շինուելիք երկաթուղիներուն համար Դանուբի նաւարկութենէն յառաջ գալիք օգուտները, որ երկու կողմնալ փոքր՝ ի շատ պիտի վայելեն, աս ձեռնարկութիւնները ընելու համար յիշեալ ընկերութիւնները իրարու հետ միացնելու գաղափարը առաջինին մտքին մէջ ծընած է։

Կը հաստատեն թէ, աս գործին համար, յիշեալ ընկերութիւնները արդէն խօսակցութեան սկսերէն։ եւ կը յուսացվի որ մէջերնին միաբանութիւն մը կընայ հաստատուիլ։ Այս կերպով երկու ձեռնարկութեանց ալ ճշտապար մրցման մը վտանգը երբէք չի կրնար պատահիր։

Երբ աս խորհուրդները կատարուելու ըլլան, անտարակոյս կառավարութիւնը պիտի նկատէ, որ հասարակաց շահերը՝ երկու ընկերութեանց միանալուն չի զոհուին։

Ընդհանրապէս անգլիական ընկերութիւն մը որու ներկայացուցիչն էր, Գ. Կառտնոր Սամսոնի Անդղլական Հիւպատոսի փոխանորդը, Սամսոնէն Սրվաղ երկաթուղիները շինելու արտօնութիւնը ուզեց Ռ. Գրանէն։

Կը թուի թէ հիմա Գ. Ռոպրտ Ընդլեսի երկաթուղագործը աս խորհուրդին եռեւէն է ինկեր, եւ առաջարկեալ դծին վրայ մանրամասն քննութիւններ ընելու համար երկրաչափներու եւ դրծաւորներու ընկերակցութեամբ Ընտրելու գացեր է։

Այս միջոցիս Անդղլական ընկերութիւն մը Իզմիր եւ Գրուսա քաղաքները Մանիսայէն իրարու հետ կցելու համար երկաթուղիի արտօնութիւնը կուզէ։

ՍՈՒԷԷԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

Լրագրոյս արդէն ընթերցողաց յայտնի է, որ Մէջերկրական եւ Կարմիր ծովերուն իրարու հետ միանալուն խնդիրը, Աբեւելեան եւ Արեւմտեան ընդհանուր ազգայ վաճառականութեանը համար խիստ կարեւոր ըլլալը ճանչցուելով՝ ժամանակ մը 'ի վեր գրեթէ Եւրոպական բոլոր մեծ տէրութիւններուն ուշադրութիւնը գրաւած էր։ Աս խնդիրը զանազան դիտումներուն կողմէն մտերմասնաբար քննուելէն ետքը, վերջապէս Գ. Ֆ. տը Լեսպս հանձարեղ գաղղեացին, Եգիպտոսի բարձրագոյն փոխարքայէն արտօնութիւն առաւ, Սուէզի պարանոցը ծովային մեծ ջրանցքովը բանալու համար հաճաշնարհական ընկերութիւն մը կազմելու։ Եւ այս ձեռնարկութեան գործադրելը ըլլալը, բազմաթիւ ճարտարենկենկոռներէ եւ նաւարկութեան արհեստը խիստ ազէկ դիտցող անձինքներէ վճռուելէն ետքը։ Գ. Ֆ. տը Լեսպս խնդրեց որ Անգլեան ալ՝ աս ձեռնարկութեան կարեւորութեանը մասին Եւրոպայի եւ Ամերիկայի ուրիշ ազգերուն նման, իւր համակրութիւնը յայտնէ։

Եհա, ապրիլ 27/29 ին Լիվերբուլի մէջ ժողվուած նաւ պատրաստող նավաճառականներուն ընդհանուր գումարման վճիռը։

"Լիվերբուլի նաւ պատրաստող՝ ապահովիչ (սիկուռթաճը) եւ գործարանի տէր եղող վաճառականները, ընդհանուր ժողովը գումարման նպատակին մէջ կը ծանուցանեն թէ, կընդունին աս մեծ ձեռնարկութեան գործադրութիւնը բոլոր միւս ազգերուն պէս, Լիվերբուլի եւ Անգղեոյ ծովային եւ վաճառականական շահերուն համար ալ մեծամեծ օգուտներ պիտի ժառանգ ալ։

Այսպիսի մեծ գործի մը ձեռնարկութեանը միանալու համար, որու արդիւնքը Անգղեոյ եւ բոլոր աշխարհի շահաւէտ պիտի ըլլայ, մէկ քանի առանձնաբաններ խնդրեցին որ Գ. տը Լեսպսի աս պարագային մէջ ըրած անձնական ջանքերուն համար հրապարակական շնորհակալութիւններ իրեն ուղղուին։ աս առաջարկութիւնը ծափահարութեամբ ընդունուեցաւ բոլոր ժողովականներէն։

Այսպէս օրը դումարուած՝ Ընկերութեան եւ Զինուորութեան միաբանութեան ժողովքն ալ յետոյ որոշում մը ըրաւ։

"Աբեւելեան Ընկերութեան եւ Զինուորութեան միաբանութեան, 1857 ապրիլ 17/29 ին Լիվերբուլի մէջ գումարուած ընդհանուր ժողովքն նկատելով, Մէջերկրական եւ Կարմիր ծովերը Սուէզի պարանոցին մէջ տեղն բացուած ծովային ջրանցքով մը իրարու հետ միացնելու խորհուրդին վրայ, Գ. տը Լէսպսին տեղկութիւն առնելու համար մասնաւորապէս գումարուած, Գ. Շաւլը Թուռնէսի նախագահութեամբը։

"Գ. տը Լէսպս, առաջարկեալ ջրանցքին վրայ բոլոր պէտք եղած ծանօթութիւնները հաղորդելէն ետքը, ժողովքին իմացնելով որ ջրանցքէն անցնող նաւերուն հատուցանելիք սակը, երբէք մէկ թօնոյին 10 ֆրանքէն աւելի չպիտի կրնայ ըլլալ։

"Գ՝ռուեցաւ։

"Թէ այս միաբանութեան գաղափարը այն է որ ջրանցքին յաջող կատարման մը եւ պահպանութեանը վաճառականութեանը եւ ծովային շահերուն համար խիստ օգտակար պիտի ըլլան։

Սորոբէրեալ Շանրլը Թուռնէսի
Նախագահ

ԱԶԳԱՅԻՆ

Փարիզ հրատարակված Անդրէ Աբեւելեան անուն ամսաթերթին մէջ Երգոյ Գ. Լանկլուա արեւելագէտ Գաղղեացին յօդուած մը հրատարակած է Հայոց ազգին վրայ։ Այն յօդուածը՝ բարեմիտ եւ ճշմարտասէր հոգւով մը եւ մանաւանդ ազգիս վրայ ճիշդ գաղափար մը Եւրոպացւոյ տալու նպատակաւ գրված ըլլալուն, պարտք համարեցինք շնորհակալու ոգւով մը թարգմանել եւ լրագրոյս բանասիրականի մասին մէջ հրատարակել 'ի բերկրութիւն արդոյ հասարակութեան։

Նոյնպէս ուրախ սրտիւ կրգտնենք հոն մէկ քանի Հայազգեաց Փարիզու Աբեւելեան հռչակաւոր ընկերութեան կամաւորին մօտ օրերս անգամ գրուելու արժանանին, որոնց անուններն են։

Մերզ-Մեր.քում խան Գարսկասանի դեսպանատան խորհրդական։

Տատեան Առաքել էֆէնտի, երկրորդ վաճառագետ Օսմանեան տէրութեան։

Գառն Գէհրան Փարիզու Օսմանեան դեսպանատան բժշկապետ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օդոստոսի Ինքնակալը Մէճիտիէի պատուանշանը շնորհեց Սամսոն կըզլոյն կառավարիչ Իշխանին գործակատար՝ Գ. Ս. Ռաֆֆուլիսէֆին։ Ուրիշ չորս Սամսոցի գործակալներ ալ, նոյն պատուանշանը ընդունեցան։

—Հալէպէն ապրիլ 27 թուականով մայրաքաղաքս գրուած նամակի մը մէջ հետեւեալ տողերը կը կարդանք։

"Ապրիլ 27 ին ուրբաթ օրը ցորեկը մօտ ութին միջոցները անտեսանելի կերպով եւ արտաքոյ կարգի օրը մութ գիշերի պէս մթնեց ու մեզի կանթեղ վառել տուաւ։ Այս ժամ եղբը չի եւ բեւակացած ատատութեամբ եւ խաղաղ անձրեւ մը երկու ժամու մէջ փողոցները գոցեց, անկէ ետքը կէս ժամ ալ հասաւ 25 տրամաչոց խոշոր կարկուտ մը թափելով, քաղքին ու շրջակայքներուն բոլոր ծառ եւ բոյսերը աւրեց։"

— Ապրիլ 27 ին առաւօտեան ժամը երկուքը եռթը անցած Զմիւռնիայի մէջ երկրաշարժ մը պատահեցաւ, որ քանի մը վայրկեանէն նորէն կրկնուեցաւ։ Քաղքին բնակիչը եւ շինքերուն վնաս մը չի յիշատակուիր։

— Բոզէնի մեծ դքսութեանը մէջ, սովորութիւն եղած է, Աւագ հինգշաբթի օրուընէ սկսեալ, մինչեւ Զատկին առտուն եկեղեցիներու մէջ Քրիստոսի գերեզմանին բոլորտիքը իբրեւ Տաճիկ Ծպտեալ գեղացիներ կայնեցնել։ Ընտրակոյս աս տաճկները, անատենուան Հռովմայեցի զօրականները կը ներկայացնեն, որոնք Սուրբ գերեզմանը պահպանեցին։

Կիրակի օրը երկրաշարժի ցնցում մը ձեւացնելու համար, թնդանօթ կարձակեն, եւ ասոր համար փոքրիկ անօթներ կը գործածեն։ Ես տարի այն անօթներէն մէկը կը պայթի եւ կը մեռցնէ կամ կը վիրաւորէ բոլորտիքը գտնուած տաճիկներէն շատը։

— Բո՜ւէ որ բառ օրագրին բանասիրականին մէջ գրուած Պոպոկան, Գրիգոն ե՝ Աբո՜եոպան Հեղինակ, վերնագրով յօդուածին մէջ հետեւեալ դիպուածը կը կարդանք, որ 1752 ին Ռուսիոյ Ռօլ մեծ դուքսը Քաղքեաբրած ճանապարհորդութեան ատեն պատահեր է։

"Պուլօնէի գունդին զօրահանդէսին ժամանակը, մեծ Դուքսը մէկ երիտասարդ տեղական մը կը նշմարէ, որու դէմքին արիութեանը եւ կեցուածքին դեղեցկութեանը վրայ հիանալով, զինքը քովը կը կանչէ եւ անունը կը հարցնէ։

— Տէր իմ, Քանրօպէր կը կոչուիմ կրսէ։

— Խիստ լաւ, Պ. Քանրօպէր, կը պատասխանէ իշխանը, իմ կողմէս քու գնդապետիս կրսես թէ, չեմ փափաքիր որ Ռուսիա քեզի նման շատ թշնամիներ ունենայ։

Խիստ հետաքրքրական պետի ըլլար, եթէ գիտցուէր որ, 1752 ին Քանրոպէր տեղակալը այն ընտանիքին անդամ էր, ուրկէ սիրած է 1854 եւ 55 ին ընդհանուր հրամանատար Քանրօպէր զօրապետը, որու անունը այսպիսի վեհ յիշատակներու յարեալ է։

— Վերջին օրերս Պէյօղլու մեծ փողոցը զարմանալի դէպք մը պատահեցաւ։

Խեղճ մարդուն մէկը շաբաթածախ Վալօռիին խանութին առջեւէն կանցնէր, այս մարդը խենդ էր ճանչցուած։ Ոյն միջոցին Հայ քահանայ մը հոնկէց կանցնի։ Խենդը քահանային վրայցատակելով, այն աստիճանի կոկորդը կը սխմէ, որ եթէ օգնութեան չը հասնէին, անտարակոյս ոգիին խեղդ էր զանի։ Քահանայն մերձակայ տուն մը տարուեցաւ, որ պէտք եղած դարմանը տրուի։

Իսկ խենդը պէտք եղաւ որ կապած նոյն տեղէն հեռացուցնեն։

— Ուրբաթէն Շաբաթ լուսնալու գիշերը մայրաքաղաքիս Գալբաքճըլար պաշը ըսված մեծ շուկային դմբեթի լուսամուտքին ապակիներէն մէկ քանին հանելով, դողերը վար իջեր եւ 5 հատ խանութ կողոպտեր են, առանց նշմարուելու հոն տեղի պահապաններէն։ Գողցուած ապրանքներէն ի զատ, վերոյիշեալ խանութներէն 50,000 ղուռուշի չափ ստակ վերուցեր են։

— Երկուշաբթի գիշեր ժամը եւրեքին միջոցները Ֆէներ Թուրշուձի սօղախը ըսված թաղը հրդեհ պատահելով 300 էն աւելի տուն եւ 60 ի չափ խանութ մէկ բաղնիք եւ մէկ ջաղացք այրեցաւ։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Ղալաթիոյ մատուռաց դիմացը Անգլիացի Տօքթօր Գոռին դեղարանը ազգաբնակները յրի պէտք նայելին առաւոտեան ժամը 2 էն ինչուան 3։

Երէս-ցաբին, այլեւ այլ տիսեր բաց ի հեռե-եալներէն։

Երեսցաբին, վիրաբուժական (ձեռքահատ-հիր) գործողութիւններ։

Զորեսցաբին, ինիներու եւ պղայոցպատ-հաճ հիւանդութիւններ։

Ականջաբին, ականաբուժական (ականջ աղբաբ) գործողութիւններ։

ՎԱՃԱՌԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ութ սուն հազար տոմակի բաժնուած է ամեն մէկը հինգ դուռուշի, եւ տասը հատ առնողին մէկ հատ մը ձրի պիտի տրվի։ Այս Վաճառահանութիւնը հինգ վասարկող թիւ պիտի ունենայ։ առաջինը պիտի վասարկի 1000 մաճառ ոսկի։ Երկրորդը 600 մաճառ ոսկի։ Երրորդը 400։ Չորրորդը 300 մաճառ ոսկի, հինգերորդը 200 մաճառ ոսկի։

Այս վաճառահանութիւնը 1857 օգոստոս ամսոյն մէջ պիտի քաշվի Պէյօղլու Թէատրոն, վեց պատուաւոր վաճառականներու վերակացութեամբը։ Վասարկող թիւերուն տերերը իրենց տոմակները Պալ-խափանը վաճառական Միւսիւ Ֆլորիային ներկայացընելուն պէս կրնան անկէ ստակները ընդունիլ։

Տոմակները կը ծախվին Պէյօղլու թաղքին Հաճի Մէհմէտին սրճանոցը, Կ. Պոլիս, Իզմիրիտար, Սամաթիա, եւ ուրիշ տեղեր գտնուած գաղիանները։

ՎԱՃԱՌԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Պարոն Յ. Պարտիզպանին ցաւալի մահը բաց կը թողու ընտիր հաւաքածոյ մը Գաղղիերէն ու Իտալերէն գրական, պատմական ու քիմիական գիրերու, 140 կտորէ բաղկացեալ, որը մեծ որը չափաւոր է ամենաալ մի օրինակ սեւ ու գեղեցիկ կազմով։

Այս գիրերուն գրերին ուղղագրութիւնը հեղինակներու գրչին նման, ուղղագրական գործեր են, որոնց մէջ հերիւր կը սեղեր չկրնալ սա անունները դնել. Քանիոտ, Բլանշարտ, Էհրերտոն, Թիւրիկին, Թուրին, Տանրի, Ճիւյս, Պոսի, Ռուին, Քոռնեյլ, Վոլթեր, Մոնթեսքիէ, Մոլիէր, Լամարթին, Լամբեր, Կիզօ, Պերանժէ, եւայլն։ Վիճակահանութեան տոմակները՝ 1000 հատ պիտի ըլլան. մէկ տոմակը 10 ղուռուշ։ Երեսուն տարի պիտի վասարկին։ Ա. ընդ. Գաղղիերէն գրական-պատմական գիրերը։ Բ. ընդ. Գաղղիերէն գիտական գիրերը։ Գ. ընդ. Իտալերէն գիրերը։ Գրասէր ազգայնոյ՝ կը հրաւիրվին մասնակից ըլլալու այս վիճակահանութեան տոմակներուն, որոնց գիւղերուները, Իսկիսարի Գրիգորիկ աղա Ս. տեսն. Պօլիս 2 էնելի խանը Մասիս լրագրոյս գրասենեակը։ Ղալաթիա՝ Մկրտիչ աղա Աղաթօնեան. Պերճան 2 սրճարանը գրավաճառ Պ. Յ. Մարգիսեան ե՝ Պ. Պաղրատեան։

Այս վիճակահանութեան վրայ ամէն պայմանաժամ սրշվեր է. բայց տոմակները գնողներուն գոգոտին նայելով կը յուսացվի որ շատ առելի կանուխ կելլէ։

Պ. Ս. Մ. Մինասեան ե՝ ընկերութիւնը այս օրերս Ամերիկայէն ընդունեց գեղեցիկ ապարանք, որբական կամ շարժական ապարանք երկի տարբեր, աղջիկան ե՝ տղա համար, ե՝ հրապահ արքունիներ (իւրիներ), որ իրենք երկար ատեն իրենց մէջ պահելով կարող կրնան դիր ատենի մէջ շատ իրենց ընելու ատեն գինով ե՝ գրիչ։

Նաեւ Ամերիկայի թատրոնաց ոգեաներ այլ եւայլ տեսակ. ե՝ երգարդի ատենի ամաններ հիմայ ատեն գինով կը ծախուին նոյն ընկերութեան մագազան՝ Ղալաթիա։

Յարգելի Պ. Յակոբ Պալեանը Ամերիկայէն վերադառնալով այս օրերս սկսաւ լրնել Ամերիկայի ազնիւ երեսերներ (պատկերագիր) ինչպես ե՝ գրով, շատերով ե՝ իրով, սօրայով ե՝ իրով, լիմնով ե՝ պարզ Լրով, որոնք շատ օգտակար ե՝ հարեալ են հիւանդներու գոյայոց ե՝ հարուածներու։ Այս երեսերներուն ներմուծիչը (ներքինիչը) կը հրաբերի ընտրութիւնը Ս. Մ. Մինասեան ե՝ ընկերոյ մագազան՝ ի Ղալաթիա։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ (ԳԱՄՊԻՕ) ԳԻՆԵՐԸ

ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ ԱՌԱՆՑ ՍԷՕՆԹՕՑԻ

9 ԱՊՐԻԼ

			Ղուռուշ	
Լոնդրա	31 օր պայմանաժամ			
„	3 ամիս	„	129	30
Փարիզ	„	„		
Մարսիլիա	„	„	206	
Ամստրդամ	„	„		....
Վիէննա	„	„		
Թրիէստ	„	„		
Լիվորնո	„	„		
Ֆէնուելլէն	„	„		
Օտեսա	„	„		.....

ԳՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՒՈՒԹԻՒՆԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ

9 ՄԱՅԻՍ

Օսմանեան լիրա Մէճիտիէ		116	
Անգլիական լիրա		127	
Գաղղիոյ 20 ֆրանգոց ոսկի		101	20
Ռուսի բօլիմբէ-իսլ		103	
Ասորիոյ եբրբիէ		60	
„ Մաճար		58	20
Մէճիտիէ 20նոց ոսկի		29	
„ „ արծաթ		23	10
Լինգ ֆրանգոց արծաթ		25	20
Գարպոնաց		20	
Հոլանտա		28	
Թէնիա		26	
Սոֆիոյին		178	
Մահմուտիէ ոսկի		115	
Լինգոց դամանոց, հաղարին		100	

Կ. ՊՕԼԻՍ 9 ՄԱՅԻՍ

ԳՐԱՊ ԹՈՒՐԻԵՐԻՆ

(ԳԱՆԹԱՒԻԷ)

Խոհվի		Ղուռուշ	
Ռիսօ ե՝ Քաբօ Ա. տոկ 100 հօք		1000	
„ „ Բ. „ „		900	
„ „ Գ. „ „		850	
Շաբաթ			
Անգլ. Գլ. 6—10 լիտր			
Լանդրա	կէնտար	410	420
Լիվերբուլ	10 „ „	380	
Գաղղիա	„	340	350
Անգլ ե՝ Հոլ. էշ. Ա. տոկ.	„	335	345
„ „ „ Բ. „ „		330	
„ „ „ Գ. „ „		310	320

		Ղուռ.	էրս	Ղուռ.	էրս
Պղնիզ (Պիլէր)	հօք	10,			
Գարբոն (Թարբէն)	ակոյ	„	22.		
Մէնամ (Գարբոնֆիլ)		„	9.		10

Նեբրիկեանէ։

Լէնամ (Զիվէր)				
Պէնիալա	հօք.	ղուռ	125	130
Մարբա	„	„	60	70
Որդան էրմէր (Գրբրմէզ)			50	
Հասարակ Էրմէնդ.			43	45
Ա. տոկ.	„	ու ղարպի		100
Սպիտակարեղ (Ի-սարի-պէհ)				
Ֆէնովա Ա. տոկ ղայֆանարու	„		380	400
Թրիէստ Ս.Վ.Ա.	„		100	
Նեբրիտայտ				
Տրաֆէզ (Մօ-պատամ կէնդ	„		350	400
Սանրա Մարբա ոդէկ	„	„	120	130

Մեսաղայիր

Անգ (Տրալայ)	կէնդ. ղուռ	1020	1030	
Անուղարտ	Անգլ. հօք.	„	8	9
Պղղաս (Զէլիէ)	կէնդ.	„	220	230
Երիսի Անգլ.				
Երիզայի- (Լամա) բուրբայի- ,				
տարակուսի.	կէնդ. ղուռ		88	90
Յղայի- (Տէրդի) բեւեւոյս		„	88	92
Տրիսոկ ռի- 1--12		„	130	135
Կապար (Գուրշուն) Անգլ.		„	200	220
Թէնեկ (Թէնեքէ)	ղայֆանա.	„	390	400

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		ղուռ	էրս	ղուռ	էրս
Էֆէն	հօքան		200		
Թէֆթիր Լինիր-			35.		
Բուրդ (Լոֆտ) Բուռելի			10		
„ Անարօլ-			8½		
„ Լուսցնած	„		15.		
Մեղրամոմ			30.		
Ճեհրի Լինիր-			7.		8
Գինարար (Մաղը) սե-			13		
„ Ճերմակ			5,		6
Սալեպ Քէօֆրէ -			13.		14
Մահմուդիէ Անարդ. ըսպ սեսիէն			200.		300
Քէմիրի ճերմակ սերբ-	հօքան		25.		30
Բամպակ Իզմիրի	„		9.		10
Խեժ Էրբիբոյ (Օմտարբէպի)					30
Տօսախ (Շէնիր) Ազգալ հաստ					
ընդիր սեսակ	կէնդիմար		45.		50
„ Անարօլ-			30.		35
Վարդի ե՝ Ղ (Կիւ-Լեսէր) Գը-					
ղանլըք	մըսէալ		16.		17

ՄԵՏԱՔՍ

Սեւ Ա. տոկ	ֆիէֆէն ղուռ	580	600
„ Բ. „		550	580
Մէշարուս կարմիր		500	520
„ „		480	500
Հասար երկայն ընդիր		580	600
„ „ դիջակ		560	580
Տէմիրտէշ		770	850
Պարսկասարանի դիջակ հիսան		270	290

Լուբիա Տրպզն սրայ 100 հօքան		130	
Կաղին (Գիզնարէթ) Տրպզնկլոյ կէնդ		130	
Զէրի Այվարէթ	հօքան	10	
Ամար (Ապոն) Քանդիա	„	7	
Աղ ֆօլ		7.	20

ԵՐՄՏԻՔ

Յորեն Անարօլու կարծր էրէ-ը	40	42	
„ Բուռելի „ „	40	38	
Իսմայիլի „ „	45		
„ Կալցի „ „			
„ Թայլան „ „	52	54	
Իպրայիլ կիսուղ „			
„ Բուռելի կիսուղ „	35.		
Էրէպպայորեն Կալցի „	22		
„ Անարօլու „			
Գարի Բուռելի „	10	20	
Ալեւր Թէրէքպաղ	3	20	
„ Բ. սեսակ „	3	10	
Բրինձ Ռէշիա „	3	30	

Վաճառանոցս մէջ կայ ընդունելը 250,000 էրէ- յորեն ե՝ 100,000 էրէ- էրէ։

Ա՝ լրագրիս շաբաթը անգամ մը կ'ելլէ հինգշաբթի օրերը։ Ով որ ուզէ կրնայ ստորագրվիլ, Կ. Պոլիս՝ Զէնիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը։ Իսկ գումարները հոգաբարձուներն են.

Իզմիր՝ Սարգիս աղա Աղաբեկեան։
Աղեքսանդրիա՝ Պաղարոս աղա Տ. Գասպարեան
Անդրիանուպոլիս՝ Յոհաննէս աղա Պահճեպանեան։
Պրուսա՝ Յակոբ աղա Մանասեան
Կէսարիա՝ Մահտեսի Կարապետ աղա Ֆուէնկեան։
Տրապիզոն՝ Յակոբ աղա Գարակէօզեան։
Կարին՝ Յակոբ աղա Խոսրովեան։
Երզնկա՝ Յակոբ աղա Պըսրգեան։
Պոլիս՝ Յակոբ աղա Մանի։
Նիկոմիդիա՝ Պ. Ա. Մուրատեան։
Թէքիրտաղ՝ Մահտեսի Նշան աղա։

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրվիլ ուզողները՝ աս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ։

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՕԼԻՍ · ՀԻՆԻԼԻ ԽԱՆ